

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifidelium

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

De precepto sexto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

mortu⁹ ē. Post multos vero annos euz aperiebatur sepulchru⁹ ei⁹: rotuz corp⁹ ei⁹ putridum erat p̄ter linguaz eius. Sed rane linguam illā inter se voluentes rodere non valebant: in signum q̄ lingua illa non erat digna in terraz redigi p̄ eo q̄ multos homines leserat: Et miserile homo cuius lingua illa erat. iā in aīa z post iudicium in corpore z anima in eternum torquebitur: ne tamen consu- metur. Unde Apocalyp. xix. Dors fugiet ab eis.

De sexto p̄cepto

Non mechaberis. Hoc sextū p̄ceptū expresse prohibet lesionez conjugalem in p̄sona cōiūcta. sicut p̄cedens p̄ceptum p̄hibebat lesione alicuius in p̄pria p̄sona. Unde s̄m Augustinū. Illud p̄ceptum p̄hibebat lesionem alicui⁹ in p̄sona p̄pria: istud aut̄ omnem illicitū concubitū: z hoc implicite. Unde dicitur. Non mechaberis. i. nulli alteri excepto federe matrimoniali te cōmisceris: ut dicit glosa interlinearis.

A Sciendū t̄m q̄ istud p̄ceptū trāsgrediuntur septem genera hominū. Primi sunt fornicarij sicut solutus cum soluta. Et licet quidā dixerint fornicationem simplicem non esse p̄ccm mortale. Hoc tamen Henricus de fir. dicit esse falsum z impossibile p̄pter duo. Primo q̄ fornicatio simplex inuenitur i diuina lege p̄hibita. Lex autem diuina nihil p̄hibet nisi peccatum mortale. Secundo patet euidenter quia nihil a participatiōne celestis regni excludit nisi peccatum mortale. Sed p̄pter simplicem fornicationem aliquis excluditur a participatiōne regni celestis: ut patet per apostolū Ephē. v. Hoc autēz scitote quoniā fornicator aut immūdus non habet partē i regno dei. quare. zc. Ex quo patet q̄ luxuria est malum peccatum: q̄ nunq̄ potest scienter z voluntarie fieri sine pec-

cato mortali. Homicidium potest fieri sine peccato iusticia exigēte. ut cū iudex amore iusticie aliquem occidit. vel etiāz quando vim vi repellere decet. ut patz in quinto p̄cepto. Item aliquis potest furari sine peccato in extrema necessitate. quia tunc omnia sunt communia. Item in festis potest quis laborare sine peccato. Item quādoq̄ quis potest irare sine peccato. Similiter z irasci potest quis quādoq̄ sine peccato. sed nullus potest fornicari sine peccato scienter quia mortaliter peccat. Bonam⁹ q̄ alius quis nullum maluz cogitauerit neq̄ dixerit neq̄ fecerit. z omnia bona egerit q̄ excogitari possunt. z semel fornicetur et sic decedit sine penitētia: t̄m de necessitate damnabit: etiāz si om̄es misse que vsq̄ ad finem mundi celebrabuntur ab ecclesia p̄ eo celebrarentur nō liberarēt eum a morte eterna. Et p̄pter illaz breuiem delectatiōem omni gaudio celi z societate beatorum p̄uabitur. Unde Iheronimus. Qui luxuratur uiuens mortuus est. **B** Sciendū q̄ ad detestatiōem huius fornicatiōis que fit cum meretricibus valent tria. Primum est hoc q̄ quandoq̄ sunt coniugate. z sic quando aliq̄s credit se peccare cū talibus simpliciter fornicatiōe ip̄e quādoq̄ committit adulterium. Secundum quia quādoq̄ talis cōmittit incestum. quia quādoq̄ tales meretrices cognite sunt a consanguineis illius qui peccat cum eis. ergo si duo consanguinei peccarent cum vna soluta meretrice: tunc p̄mus absoluitur a simplici sacerdote. secundus autē mittitur ad auctoritatem ep̄i. Tertio q̄ cum talibus peccat magno se committit delicti: licet non sint cōiugate z affines eius. ip̄e tamen s̄m Guil. lugdunē. in summa viciozum capitulo de luxuria eque peccat: ac si forēt. ex quo equalis est contemptus.

C Defloratio virginitatis q̄ magnū peccatum est.

De sexto

Ecce sunt qui committunt stuprum
quod est illicita defloratio virginum.
Ad detestacionem huius
peccati. s. stupri valent quattuor. Primum
est magnitudo huius peccati. quod ostendit in
h^o sichen filii emor qui filiaz iacob dinam
corruptit interfectus est hac causa cum pre
suo toto populo urbis sue: vt legit Ge
nes. xxxiiij. vbi inuenies hystoriarum rei ge
ste. Secundo quia hoc peccatum aufert
virginitatem que est thesaurus incom
parabilis. Unde Eccl. xxvi. Non est co
digna ponderatio continentis anime.
Omnia enim visibilia in teris precellit
dignitas virginitatis. Unde Ambro.
in li. de officijs. Super greditur virgini
tas conditione humane nature. p. quaz
homines angelis assimilant. Itē idem
Qui non nubunt et uxores non ducunt si
cut angeli in teris sunt. In signum huius
dignitatis debetur eis fructus centesim
mus. cum coniugatis solum debetur tri
cesimus: et viduis solum sexagesimus. In
super perditio isto thesauro nunquam re
cuperari potest. Unde Isidorus dicit sum
mo bono. Omne peccatum per penitentiam
recipit vulnerum sanitatem: virginitas
autem si labitur nulla penitentia repa
ratur ad integritatem. Unde etiam He
ronymus. Audenter loquor cum etiam
de omnibus possit suscitare tamen non po
test virginem post ruinam: valet quidem
liberare de pena: sed non valet corona
re corruptam. Tertio quia virgo casta est
uxor sponsa christi: qui est summus sa
cerdos: qui virginem deberet ducere iux
ta: vt habetur Leuitici. xxi. Dodo si
quis vere diligeret sponsum virginis id
est christum: non sponsam eius pollueret. h
paret. Si quis maritum alicuius mu
lieris veraciter et fideliter diligeret: ux
orem eius nullo modo pollueret etiam si
uxor consentiret ei. Insup aduertere de
beret talis: quod christus qui est sponsus
gimus scilicet videt quod sponsam eius pollu
it. Et si hoc scilicet fieret cum uxore tua le

gitima: non epunires illum et irasceris
sup eum qui tale tibi iniuriam et irreue
rentiam faceret in coniuge tua. et cum hoc
te prete et vidente. Sic similiter acceden
dum est de christo cui omnia nuda et ap
ta sunt: qui indubitanter tale irreueren
tiam sibi in sua sponsa factam grauit in
te vindicabit nisi penitueris et eum pen
itentia placaueris. Quarto quia ille qui illi
cite deflorat aliquam virginem. aliquan
do est occasio mille fornicationum quas
ipsa postmodum committit. quia ille qui pri
mo corrumpit clausuram vel sepe alicui
us horti vel vinee: occasio est illius dam
ni quod faciunt qui postea veniunt: quia aliter non
intrassent. Quia est communis regula. quod quoc
casione damni dat: damnum fecisse vi
detur. Et talis virgo sic corrupta quan
doque nunquam maritum legitimum habebit.
sed communis omnibus erit. et quocumque pec
cata sic perpetraverit: ille qui eam primitus
violauit omnium reus erit. Sciendum quod
hec est differentia inter stuprum et raptum.
Nam stuprum est illicita defloratio vir
ginum: ita tamen quod ipsa puella spontanea
voluntate in talem defloracionem consenti
at. Raptus autem dicitur quando cumque p
raptoris violentiam virgo defloratur. Et
talis raptor grauit peccat. et debet ex
communicari cum omnibus suis fautoribus.
vt patz. xxxvi. q. ij. ca. i. Unde etiam
dicitur extra de adulterio. quod si quis de
florat virginem inuita tenet ducere eam
vel maritare. Sed si defloret eam volun
tariam: ad neutrum tenet. In foro ta
men penitentiali est intelligendum quod pu
elle satisfaciat vel cum ea componat. Er
go confessores debent iniungere illis qui vir
gines deflorauerunt. penitentiam quod eis
satisfaciant. Tamen nunquam potest tale
damnum plene recompensare. quia virgi
nitas est thesaurus incomparabilis. Quia
illi deflozatores virginum grauit puni
antur patz p. tale exemplum. Miles qui
dam virginem quamdam sepius corrupe
rat: quo mortuo cum illa p. eo oraret et

precepto

fleret: mortu⁹ miles visibiliter apparēs
ei vocerauiffima illam alloquēs. **Q**ue
dū quererz causam raucitatis eius: ait.
Quia inuocas dulcedine gloriabar can-
tlenas luxuriosas z seculares decāran/
do. **C**uius cū crura nigerrima z scabio/
sa z vlceribus plena apparerent: z inqui-
reret causam: respōdit **Q**uia multū glo-
riabar in cruribus meis de pulchritudi-
ne: more militari illa extendēs z ornans
supbe. nūc interspīnas gradior crucior
et vulneror in illis. **I**lla iterū dixit. **D**o-
mine q̄s est reliquus status vester? **E**t il-
le. aperī oculos tuos z vide. **E**t reiecit
pallium a pectore quo amictus videba-
tur. z vidit maximū bufonem z terri-
mum pectori eius inherētem: ita vt bra-
chys eius collum stringeret z os suū ori
illius iūgeret. **C**uius etiam venter p vē-
trem dependēs pedibus eius genitalia
quasi quibusdam lorīs stringeret ligare
videbat. **R**eq̄situs quare hoc pareret.
Respōdit: p osculis lubricis q̄bus te z
alias mulieres illicite osculatus sū hec
patior oscula: pro amplexibus tuis strī-
gor amplexibus bufonis. pro ope libi-
dinis in genitalibus crucior sine cessatio-
ne. **C**um mulier q̄reret yrūm ab his
penis essz liberā dus: respōdit **N**ō ores
pro me quia nihil mihi pdest. qz eterna-
liter damnatus sum. z hoc ideo. qz me/
dicinam penitētie neglexi. hoc dicto dis-
paruit. **M**ulier postea inclusorium ele-
git. z ibi peccata sua defleuit.

De adulterio.

Tercij sunt q̄ transgrediunt legē
coniugalis promissionis qui sū-
dem cōiugalis thori temere vio-
lantes per adulterium se polluūt. **U**n-
de dicitur. **A**dulteratio est quasi ad alte-
rum thorum illicita accessio. **E**t iō adul-
terium est grauius peccatū q̄ stuprum
quia maior fit iniuria in abusu mulieris
que alterius potestati subijcitur **D**ag-
nitude hui⁹ vicij potest ostendi per sex.
Primo quia est contra sacramētum

matrimonij quod ip̄e deus instituit in
paradyso in statu innocentie. vnde fit i/
uria tanto sacramēto: nō absqz magna
dei cōtumelia. **S**i monachus p̄fessus
ordinis sancti benedicti vel alterius san-
cti peccat transgrediendo ordinem que
ille sanctus instituit. quid tūc de illis q̄
transgrediuntur ordinem quem deus p̄
se instituit. s. matrimonium. **S**ecun-
do per hoc q̄ est contrarium iuri natu-
rali. **U**nde etiam ex p̄cepto iuris natu-
ralis est hoc. quod tibi nō vis fieri alte-
ri ne facias. **E**rgo sicut tu nō velles q̄
aliquis cum vxore tua peccarz: sic tu nō
pecces cum vxore alterius **I**us ergo na-
turale docet hoīem q̄ hoc nullo modo
debet facere homini alteri quod odit sibi
fieri. **T**ertio quia hoc peccatū exu-
perat omne furtum temporale. quia illud
quod sic aufert suo primo est manus q̄
cunqz terrena substātia. hoc patz. quia
plus debet diligere vxorem suam super
oīa temporalia. immo sup oēs alios ho-
mines in mūdo existentes. **U**n **B**ene-
d. ij. dixit **A**dā de **E**ua vxore sua **P**rop-
ter hoc relinquet homo patrem z matrē
et adheret vxori sue. **I**n signum hui-
us multi sunt qui potius vellent exher-
edari z omnibus temporalibus priua-
ri q̄ hoc malum scienter z voluntarie in
suis vxoribus sustinere. **Q**uarto qz
hoc viciū quodammodo assimilatur
homicidio. **C**ū em̄ vir z mulier sint vna
caro: vt patz ex veteri testamēto. vnde
Ben. ij. q̄ postq̄ misit dominus soporē
rem in adam: tulit vnam de costis eius
et inde formauit eūā **T**ūc post soporē z
formationem dixit adam. **H**oc os ex-
ossibus meis z caro de carne mea. **I**te
in nouo testamento. vt habet in euāgel-
io **M**arci. x. vbi christ⁹ dicit. **I**n nō sū
duo sed vna caro. **E**rgo q̄ aufert vxorē
suam alicui. idē est ac si ip̄m sibi aufer-
ret. **E**rgo p̄hibitio adulterij in decalo-
go immediate ponit post p̄hibitionem
homicidij. z ante p̄hibitionem furti.

De sexto

Unde Clemens papa. Quid in oibus peccatis adulterio grauius: scdm em in penis locū tenet. id est in phibitōibus. Quinto potest ostendi p mala que sequuntur ex adulterio. Sequitur aut ex hoc peccato homicidia. vñ Dauid cū in adulterium cecidisset fecit interficī mulierem suā. Sequit inde etiā qñq; incestus. vt scz q̄s cognoscat filiam patris sui vel ei⁹ vxorem ignorās quis sit pater ei⁹. Itē sequitur ex hoc peccato hereditatio es. Vñ Eccl. xxiij. Mulier relinquēs suū virū peccabit statuēs hereditatē ex alieno matrimonio. Sciendū q̄ mulier que de adulterio cōcepit filium: ita q̄ ille puer qui nō est filius suscipit sibi expēs ab eo qui putat esse pater. z suscipit hereditatem cū alijs filijs qui sunt veri heredes: tūc talis mulier z similis talis filius spurius si hoc sciēter fecerint z ad miserint in p̄iudiciū heredū; ambo tam mulier q̄ spurius damnabunt si sic decedūt. Ergo cōsulte agendū est mulieri in tali casu fm informatōem discreti cōfessōis. Et de hac materia plenus habet in summa pisana Adulterium. i. ij. ¶ Sexto potest ostendi grauitas adulterij ex penis que infligunt pro hoc vicio. Pro quo sciendū q̄ adulterium puniunt quādoq; corporaliter: quādoq; temporaliter: quādoq; spūaliter: quādoq; eternaliter. Et primo corporaliter quandoq; a deo. vñ. ij. Regū. xij. dixit Nathā ad Dauid postq; pmisit adulterij. Nō receder gladius de domo tua vsq; in sempiternū: eo q̄ despexeris me z tuleris vxorem vne ethē. Et quādoq; talis adulter ex pmissione diuina torq̄tur qñq; h in presentia diaboli in terrore aliorum. Vñ Petrus damianus dicit q̄ qdam vir rusticus in vigilia sanctorū Seruasi et Prothasi martyru mane surgēs boues suos ad pascua duxit. h vicinus suus se illum simulans febricitantē: lectus vxoris ingredit: quem vxor vt maritus suū febricitantē z frigus sustinentē am-

plectitur: quam ille cognoscens statim recessit. Nec multo post maritus ei⁹ rediens stratū recepit: z debitū petiuit. Cui vxor exprobrās ait. Optime poteris hodie ecciam martyri ingredi que tibi cōtigua est cū cereris christianis. Cūq; ille accērius audiret qd illa loqueretur: z p ordinem didicisset: p̄sternati mēte z nouerūt se esse delusos. Tandem sum pro spiritu vindictā a domino postulabant: z vt latētem adulteram notūface- ret. Vox adulter demone plenus z seipm lacerans ecclesiā intrauit: modo in altum volans: modo in ima se precipitans: modo ad parietem caput elidens modo ad pauimentū se p̄sternens: tandem infelicem animā coram populo exalauit. Item quādoq; puniunt temporaliter. vt a iure quādoq; sustigantur. z quondam lapidabātur. vt patz Jobis viij. vbi scribe z pharisei duxerūt mulierem in adulterio de phēsam ad iesum dicētes. q̄ moyses p̄cepisset talem lapidari. Tūc christus dixit. Qui sine peccato est vestri p̄mus in eam lapidem mitat. Si si modo omēs deberent lapidari: forte lapides deficerent. z si hic nō: tamen in futuro ipis cōtinget si nō penitent. Item spūaliter. s. in puatōe regni celestis. Vñ de apostolus. Adulteri regnū dei nō possidebūt. Item eternaliter. Vñ de Apoca. xxi. Erunt ps eorum in stagno z sulphure z igne v̄cti. Vñ de i. Omnes adulterantes quasi cliban⁹ accensus. Vñ de exemplū. Legitur q̄ quidam vir sanctus et deuotus orauit p vxore sua defuncta. Illa apparēs dixit ei q̄ sequeret eam: z duxit euz ad domum teterrimam: in qua vidit demōes horribiles portantes cupam vnam igneam in quam proiecerunt burgensem vnum mortuum de villa sua z vxore alterius: z ibi comburebantur et balneabantur tanq̄ in metallo bullienti. Et natabant in tali pena tanq̄ pisa in olla bullienti. z ambo clamauerunt vt ve-

precepto

ve. **Q**uod ille audiens perterritus est. Tunc
 vxor eius dixit ei. Cum his quos bene
 nosti balnearer ego eternaliter. nisi mise
 ricordia dei per penitentiam a peccato me
 reuocasset. Illi enim duo relicto maritali
 thoro adulterio sibihnuicem adheserunt
 diu simul peccantes: et horum peccatorum
 ego mediatrix fui. et eis modum et viam ad
 hoc dedit perpetrandum. **S**ed illis in pec
 catis morientibus: ego penitentiam pruli
 salutarem. Tunc vir dixit. Quid tunc eis
 profuit confessio in agone et sacramentorum
 susceptio? Respondit mulier. nihil eis
 profuit. quia non ex charitate sed ex timore
 peccati talis confessio et penitentia. Unde
 apostolus. Sola charitas est que libe
 rat a morte. Ergo quod non fit ex chari
 tate non est meritorium vite eterne. **E**
Quarti transgrediuntur legem regula
 ris professionis qui votum continentie que
 se deo astrinxerunt miserabiliter violant.
 et isti peccant contra fidem deo datam
 et contra veritatem diuine obligatiois
 qua se deo astrinxerunt. Unde tales sa
 crilegi dicuntur. ut sunt religiosi et sacer
 dotes in sacris ordinibus constituti. et
 sanctemoniales postquam per velationem
 fuerint domino consecrate. Et hoc pec
 catum est omnibus predictis grauius.
 quia in eo maior fit iniuria ipsi deo.
Quinti transgrediuntur legem natu
 ralis conditionis. ut incestuosi: qui cum
 consanguineis suis commiscetur. quod
 tamen aliqua animalia brutia facere ve
 rentur. ut patet de camelo qui sue matri
 proprie naturaliter refugit commisceri.
 Unde narrat philosophus. xi. libro de
 animalibus. quod quidam oculos cameli
 cum clamide sua obtexit. et sic matrem su
 am submisit. Quod cum camelus post
 concubitum cognouisset statim calcibus
 illum peremit et suis pedibus coculcauit.
 Item hoc peccatum hominem quasi canem
 reddit. Canis enim in opere suo non seruat
 consanguinitatem. Item propter magni
 tudinem istius peccati apostolus Pau

lus tradidit sathane ad cruciandum illum
 fornicatorem que cum nouerca sua peccauit
 ut habetur. i. ad Corinth. v. **S**exti
 transgrediuntur legem naturalis inclina
 tiois: que vitio indicibili se contaminant con
 tra naturam peccantes et naturalem vsu
 coeundi quacunque arte vel ingenio puer
 tentes. Et hoc peccatum secundum Augustinum
 est grauius omnibus alijs: propter quod mu
 tum vel indicibile dicitur eo quod ipsum nomi
 nare turpissimum est. Item os dicentis et
 et aures audientis polluuntur inde. ut
 patet. xxxij. q. v. In eo. Et istud idem pec
 catum propter suam enormitatem est vniu
 de peccatis clamantibus ad diuinam vlti
 onem et eam iugiter postulantibus. Unde
 Gene. xij. dixit dominus. Clamor sodomor
 rum et gomorreorum multiplicatus est: et pec
 catum eorum aggrauatum est nimis. Et po
 stea dominus quasi admirans et dubitans su
 per tanto scelere dixit. Descendat et videbo
 vtrum clamorem opere compleuerunt:
 quasi diceret. Incredibile mihi videtur
 homines tantum flagitium perpetrasse: et ta
 tum peccatum in natura humana esse. Et hec
 fuit etiam vna causa quare christus tam diu
 distulit incarnari. Etiam in signum huius om
 nes sodomite extincti sunt in nocte natiui
 tatis christi. Ad designandum quod animo
 humana natura nunquam incurzere debe
 ret tale peccatum. quam naturam filius dei
 dignificauit cum homo natus sit. Et sci
 dum quod tales sodomite pessimi homines
 sunt. Unde Gen. xij. Homines autem
 sodomite erant pessimi: et peccatores co
 ram domino nimis. Item grauitas illi
 us peccati patet ex vindicta subuersiois
 cuiusque ciuitatum. in qua vindicta attende
 dum est quod dominus non solum puniri nos
 centes voluit. sed etiam innocentes. scilicet
 pueros vniuersos dicit. In hoc est prouidentia
 eris ne diuites viuere exemplum patrum
 sequerentur et grauius damnarentur. Et
 etiam circumiacentes regiones punire vo
 luit. Nec solum homines sed etiam ani
 malia in terra nascantia: ipsamque terram

destruxit: eā conuertēdo in mare mortuū: in q̄ nihil uiuit nec auis nec piscis. Unde Gen. xix. Dominus pluit sup sodo mam z gomorrā ignem z sulphur de celo subuertit ciuitates has z oēm circa regionem: vniuersos habitatores vrbū z cuncta terrez uerentia. Et cuz ista pena punitū est hoc peccatū a tempore abrae vsq; ad hanc diem. z interim longū spacium est transactum. Quia ab abraam vsq; ad xpm elapsi sunt duo milia sexcenti septuaginta sex anni. A christo autē iam transacti sunt mille quadringenti q̄draginta quattuor anni. His simul cōputatis sunt quattuor milia annoz centuz viginti anni. Et adhuc vsq; hodie semper punitur hoc peccatuz: quod ante tot annos pperatum est. quia nihil potest ibi uiuere nec auis nec piscis. Ergo idem locus dicitur itaz mare mortuū. Itē nec homo cogitare debet d rali peccato. Unde vxor ipi? Lorb deducta d sodomis cum filiabus z marito respiciens retro versa est in statuā salis: ad oñdendum quantuz displiceat deo memoria huius peccati.

Actus matrimonij quādo est peccatum z quādo non.

Septimi transgrediuntur legem naturalis dilectionis: vt sūt ipsi coniuges concubitū coniugalez cum nimia libidine exercentes. Ad cuius pleniorē intellectū est norandū q̄ actus matrimonialis fit sex modis. Primo cū fit causa plis pcreande ad cultuz dei. z hoc est opus pietatis z nullū peccatuz. sed potius meritorium. Unde Gen. p. dixit dominus ad adam z euam Crescetez multiplicamini. Secūdo cū fit causa reddendi debitum: z hoc est actus iusticie. Unde apostolus Uxor uir debet eum reddat. Quia quilibet in matrimonio constitutus tenetur reddere debitū eum ab eo exigitur p loco z tempore. Et si hoc ex contemptu dimitterz: grauitē peccaret. Et tali modo actus matrimo-

nialis ad reddendū debitum pro loco z tempore: nullum est peccatū sed potius meritorium. Tertio cū fit causa fornicationis vitā de: non in se sed in ipa cōiuge. Et hic actus est etiam licitus z nullum est peccatū. non tamen videtur habere rōnem meriti. Et isto modo antiq̄ patres vsi sunt actu coniugali cum magno timore dei z cum magna mentis puritate solum intēdētes in eo diuini cultus propagationem. Quarto fit causa delectatōis. z tunc distinguitur. Vel illā delectatōem exercent affectu maritali: aut fornicario. Si maritali utpote si delectatio sistat infra terminos matrimony: ita q̄ eam nō cognoscerz si vxor eius nō esset: sic solū peccaret uenialiter. Si autē affectu fornicario utputa quādo affectus delectatōis z cupiscencie fertur extra terminos matrimony: ita q̄ eā cognoscere uellet: etiam si vxor eius nō esset tūc peccat mortaliter. quia tūc amor istius delectatōis preponit deo. Quinto committitur actus matrimonialis qui dicitur impetuusus. z est iste actus qui ex sola libidine pueniēs methas honestatis z rationis transcendit. Quod fit primo faciendo libidinem per meretricias blandicias: aut causa explēde libidinis ut cum utitur calidis z incētuis ut potentior sit ad illud factū. vel cum conat̄ facere cum nō appetat: tunc credo eum mortaliter peccare. xxxij. q. iij. Sūgo. Sexto cum cōtra naturā vel naturalez vsū cognoscit vxorem suam: tūc mortalissime peccat. quia omne animal naturam suam seruat: sic etiam debet hō. Non em debet homo esse sicut equus z mulus vel aliud animal brutū. Vñ ps Nolite fieri sicut equus z mulus zc. Istud peccatum est maximum. ita q̄ predicator propter suam turpitudinem nō audeat nominare: immo inter omnes species luxurie est pessima. Nam quinq; sūt species luxurie. s. simplex fornicatio. stuprum. adulteriū. incestus. z peccatū cō-

era naturam quod est pessimum: **U**n
Gregorius. **B**rauissime peccat adulter/
 ri. sed grauius incestuosi. sed omnes tras
 eundunt contra naturam delinquentes
Unde **A**ugustinus. **V**alde detestabile
 esset qd esset mulier acaneta gladio z vir
 fusa. **I**stud peccatum clamat ad celum
 ppter suam enormitatem **E**t est maius
 qd si quis cu pua matre peccaret. **U**n
 caute est de hoc peccato loquendu

Quo tempore ab actu matri/
 moniali sit abstinentum. **S**

Sciendum q sunt quinqs tempo/
 ra in qbus ab actu matrimoni/
 ali abstinentum est. **P**rimu te/
 pus est quadagesima ante pascha. qa
 tunc legit in capite ieiunij. **E**grediatur
 sponsus de cubili suo: z sponsa de thala
 mo suo. **E**tiam merito. quia sicut quis
 ieiunat a cibo corporali: sic etiam debet
 abstinere a delectatõe carnali. z vt ipsi
 peccatori a deo dimittatur quod illicite
 contra deum p totum annum viuendo
 pmisit: **P**er istud sacruz tempus sibi eri
 am licita abstrahere debet. **U**n **B**ern.
 in sermone de sanctificatione ieiunij **N**a
 in eo q ab ipis licitis abstinemus: ea no
 bis illicita condonatur que prius comi
 sumus. **U**nde **A**mbrosius. **N**ull' om/
 nino in quadagesima vxori sue ante oc
 tauas pasce iungat **S**ecundum tem/
 pus est quattuor temporum z dies ro/
 gationum. quia tunc rogat ecclesia pro
 magnis z arduis causis. **P**rimo rogat
 deum vt bella sedet que in vere frequen
 ter fiut. **S**ecundo vt teneros fruct' co/
 seruet z multiplicet. **T**ertio vt ad recep
 tionem spiritus sancti habilitemur. **A**u/
 gustinus. **T**empore pcessionis z ieu/
 niorum no licet coniugibus uenire. qz
 tunc a licitis abstinendum est vt facili'
 impetretur quod postulat. **T**ertium
 est tempore sacrorum dierum z sacraruz
 noctium. **E**xemplum **G**regorij in libro
 dialogorum dicit. q quedam legitima
 a viro suo cognita in sabbaro de nocte

et cum die dominica pcessionis se contul/
 geret: a diabolo rapiabatur coram omi
 populo. z multu vexabatur z torqueba
 tur ab eo. **Q**uartum est tempus infir/
 mitatis feminarum. id est tempore men
 strui. quia vt dicit **H**ieronymus. tunc
 concipiuntur pueri mebris codemnati z
 leprosi. morpheatici z lunatici. z tuc pa
 rebunt peccata parentum. **Q**uintum est
 tempus pgnationis et purificationis.
Unde queritur: vtrum liceat petere de
 bitum vel reddere tempore pgnatõis
Respondeo fm **P**etrum lombardũ: si
 esse potest sine piculo abortus: reddi de
 bet. z etiam potest sine peccato mortali
 exigi. quia vsus matrimonij no tm est in
 officium. s etiam in remedium. **S**i ve
 ro esset periculũ pueri existentis in ytero
 no debet exigi nec reddi. quia in matri
 monio principalior est institutio in officiu
 q in remedium. **S**imiliter post p/
 tum. id est ante tempus purificationis no
 licet eos conuenire. **U**nde **A**ugustinus
Si quis mulieri in puerperio commisi
 cretur peccatũ valde magnũ ppetrat.
Et mulieres quãdoqz ex hoc no parti
 amplius. quia semen viri cum sanguine
 mortificatur. z hoc maxime contingit si
 infra decẽ dies conueniunt. **Q**uot pue
 ri sic negliguntur: de quibus reddituri sũ
 tales rationem: scz parentes. **E**t valde
 absurdũ est q homines rationales hoc
 tempus no seruant. **U**nde **A**restoteles
 ij. animalium dicit **F**emina elephantis
 impregnata a masculo omnino no tãgi
 tur. z post partum quiescit p triennium
Unde etiam dicit **A**ugustinus. q q tem
 pora predicta no seruant q tales pueri
 q tunc concipiuntur efficiuntur epilenti
 ci. ceci. claudi. surdi. stulti. z obsessi a de
 mone. **E**t tunc parebunt peccata parẽ
 tum istorũ in pueris. **Q**uerit vtrum
 peccent coniuges exigendo vel reddendo
 debitum in solemnitatibus et ieu/
 nijs. **R**espondeo fm **R**aymundum.
Exactus debet reddere nisi caute z sine

nota.

De septimo

periculo possit differre. exigere tamē nō debet in predictis tēpibus. i. Cho. vij. Nolite fraudare invicē: nisi forte ad tēpus de consensu ut vacetis oratōi. Nam ppter dies pcessionis et ieiuniorū conuenire nō debent. quia etiam a licitis abstinendum est ut facilius impetret quod postulat. xxxij. q. iij. Christiano. Idē dicit de temporibus festiuis. xxxij. q. iij. Quotiescūq; Ita q; qui reddit illis tēporibus nō peccat Sed q; exigit aliqua infirmitate: ut puta cupiditate ductus sine cōceptu temporis siue ecclesiastice exhortatōis vel ordinatōis vel alit' peccat. Concordat Thomas. S; ex istis elici potest q; q; p̄naciter et ex cōceptu temporis sacri vel ordinatōis ecclie debitorum exigit istis diebus peccat mortaliter. sed nō ista p̄sona que reddit debitum: cum tamen potius ob reuerētiam dei et sanctorū abstineret. Ergo acriter arguendi sunt illi pertinaces et obstinati qui temere exigunt debitum illis diebus sine omni timore dei.

De septimo p̄cepto

Non furtū facies. **A** ubi s̄m Augustinū prohibet omnis tractatio rei aliene pueniens ex cupiditate vel iniuria Et sic s̄ illud p̄ceptū peccat. xvij. genera hominum. Et sunt p̄mi raptores qui aliena violēter rapiūt. Et tales raptores in tribus peiores sunt diabolo Primo quia diabolus solum torquet in futuro eos qui hic male agunt. Sed illi econuerso plus torquent et spoliant bonos q; malos. Unde Esaie. lix. Qui recessit a malo prede patuit. Et puerbros. xxix. Viri sanguinum oderūt simplicem. Diabolus iustificare se p̄t in cōparatione istorum dicens. Ego affligi in inferno solum illos qui meruerūt Illi econuerso illos spoliauerūt q; nūq; meruerunt. Secūdo quia diabolus timet

angelus hominis et signū crucis et aquā benedictram et nō violētiam facit homini in corpore Sed raptores nec timēt angelum nec etiam ipm deuz nec signū crucis: nec aquā b̄ndictam: sed etiā suā seuitiam exercent violēter in homines eum spoliando. Tertio quia in inferno punit diabolus ubi est propus loc' tormentorum. sed illi in mundo ubi de' de dicit homini libertatem de se et suis reb' facere s̄m voluntatem. Ergo merito illi raptores possunt dici angeli diaboli missi in mundum ad faciendum illud in mundo quod facit diabolus in inferno Ergo dicit eis in iudicio extremo. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est. Unde querit. vtrū rapina grauius peccatum sit q; furtum Respōdeo s̄m Thomam in summa. q. lx. art. ix. q; sic. Quia violētia magis est p̄tra voluntatem q; ignorantia. Item per rapinam nō solum infertur iniuria alicui in rebus. sed etiam vergitur in quādam persone iniuriam. Quia autem homines iniqui minus verecūdantur de rapina q; de furto: hoc est ex eo quia homines sensibilibus inherentes magis gloriatur de virtute exteriori que magis manifestatur in rapina: q; de virtute interiori que tollitur per peccatum Et ideo minus verecūdantur de rapina Sciendum autem q; non solum raptores sūt qui rapiūt: sed etiam qui precipiūt et cōsulunt: et qui eos scienter ad hospitia recipiūt. et qui inde comedūt vel bibunt. vel qui pro suis debitis furtum vel rapinam scienter recipiunt: tales tenentur ad restitutionem partis quam habuerunt **B** Si diceret. Quid faciet vxor raptoris vel furis: potest ne comedere de rapina vel furto? Ad hoc dicendū s̄ si maritus habeat aliquid de iusto. de istis rebus debz mulier separatim expēdere et victum sumere Si vero nihil habeat nisi de rapina: vel si sit aliquid de iusto. hoc tū ita permixtū est q; discerni